

Aliancia Fair-play

EUROPSKE ORGANIZACIJE CIVILNOGA DRUŠTVA U SUZBIJANJU KORUPCIJE

Studija najboljih praksi

Aliancia Fair-play

Smrečianska 21
811 05 Bratislava
Slovačka Republika
Tel: +421-2-20739919
e-mail: fairplay@fair-play.sk

EUROPSKE ORGANIZACIJE CIVILNOGA DRUŠTVA U SUZBIJANJU KORUPCIJE

Studija najboljih praksi

Ova je publikacija nastala u sklopu programa IPA 2008 Europske unije pod nazivom "CAT against Corruption - Cooperation, Accountability and Transparency against Corruption" (Broj Ugovora o donaciji: 2008-0101-040103).

Razdoblje provedbe projekta: 05.05.2011. – 04.05.2013.

Ukupna sredstva za projekt: 213,597.70 EUR, od čega 196,616.68 EUR iz sredstava EU

Partneri projekta:

Projekt su financirali:

EU

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZA UDRUGE

Stavovi i mišljenja izneseni u ovome dokumentu ne predstavljaju službene stavove i mišljenja Europske unije, Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske ili Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva, već su isključivo stajališta autora.

Aliancia Fair-play

Slovačka *watchdog* organizacija koja djeluje iz Bratislave. Aliancia Fair-play služi se istraživačkim novinarstvom kako bi ukazala na neekonomične, netransparentne i neetične aktivnosti u upravljanju javnim resursima te nastoji doprinijeti profesionalnom, odgovornom i otvorenom upravljanju. Aliancia kontinuirano razvija suvremene tehnološke instrumente koji doprinose povećanju građanskog nadzora i transparentnosti u upravljanju javnim resursima. Više informacija dostupno na www.fair-play.sk.

Aliancia Fair-play

Smrečianska 21

811 05 Bratislava

Slovačka Republika

Tel: +421-2-20739919

e-mail: fairplay@fair-play.sk

PREGLED SADRŽAJA

1. UVOD I METODOLOGIJA	<u>6 str.</u>
2. EUROPSKE ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA U SUZBIJANJU KORUPCIJE: PREGLED	<u>8 str.</u>
3. STUDIJA SLUČAJA: ZAKON O TRANSPARENTNOSTI U HAMBURGU	<u>20 str.</u>
4. STUDIJA SLUČAJA: THEYWORKFORYOU	<u>24 str.</u>
5. STUDIJA SLUČAJA: OTVORENE LOKALNE JEDINICE	<u>29 str.</u>
6. STUDIJA SLUČAJA: ORGANIZED CRIME AND CORRUPTION REPORTING PROJECT (OCCRP)	<u>32 str.</u>

1. UVOD I METODOLOGIJA

Cilj je ove studije ponuditi prikaz najboljih praksi europskih organizacija civilnog društva (OCD-ova) u suzbijanju korupcije. Predstavljene strategije djelovanja mogu poslužiti kao inspiracija u osmišljavanju novih antikorupcijskih aktivnosti.

Studija je podijeljena u dva dijela. Prvi dio sadrži mapu europskih organizacija civilnoga društva koje se bave suzbijanjem korupcije, a popisane su u drugom poglavlju. Mapiranje je izvršeno putem naprednog internetskog pretraživanja, pretraživanja specijalizirane baze podataka www.againstcorruption.eu, čitanja relevantnih izvješća i komunikacije s ekspertima aktivnima u području antikorupcije. Nalazi mapiranja pokazuju da se 127 OCD-ova iz više od 30 europskih zemalja bavi različitim aktivnostima koje utječu na suzbijanje korupcije.

Za potrebe ove studije, preuzeta je proširena definicija "antikorupcijskog učinka"; ta definicija uključuje sve aktivnosti usmjerene na povećavanje transparentnosti rada javnih tijela, uključivanje javnosti u procese odlučivanja, unapređivanje nadzornih inicijativa i provedbu represivnih antikorupcijskih mjera. Sukladno ovoj definiciji, identificirani su sljedeći tipovi antikorupcijskih aktivnosti:

- **Primjena informacijskih tehnologija (IT) za učinkovitiji javni nadzor**
- **Alati elektroničke demokracije (e-demokracije)**
- **Praćenje rada institucija**
- **Istraživanje**
- **Analiza**
- **Objavljivanje informacija**
- **Promjene u zakonodavstvu**
- **Isticanje pozitivnih primjera**
- **Zagovaračke kampanje**
- **Izgradnja kapaciteta**
- **Umrežavanje**

Drugi dio studije nudi zbirku najboljih praksi OCD-ova u suzbijanju korupcije, koje pokrivaju sve tipove antikorupcijskih aktivnosti. Kako bi među 127 OCD-ova i njihovih aktivnosti prikazali one najučinkovitije i najuspješnije, u odabiru su korišteni sljedeći kriteriji:

- a) projekt mora imati mjerljiv antikorupcijski učinak,
- b) projekt mora privući međunarodnu pozornost, unutar zajednice OCD-ova ili u europskim medijima.

Prema tim kriterijima, izabrane su četiri antikorupcijske aktivnosti koje su predstavljene u poglavljima 3-6. Svako poglavlje ima format studije slučaja, detaljno opisuje odabranu aktivnost te identificira faktore koji su odigrali ključnu ulogu i doprinijeli pozitivnom ishodu aktivnosti. Analiza se zasniva na *online* pretraživanju, pretraživanju relevantnih znanstvenih časopisa i direktnom kontaktu s OCD-ovima. Naposljetku, aktivnosti slične onima kod najboljih praksi popisane su na kraju svakog pojedinog poglavlja.

2. EUROPSKE ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA U SUZBIJANJU KORUPCIJE: PREGLED

Sljedeće tablice sadrže mapu europskih organizacija civilnog društva koje se bave suzbijanjem korupcije i izabrane aktivnosti s antikorupcijskim učincima.

OCD	Država	Primjeri aktivnosti
Aliancia Fair-play	Slovačka	www.datanest.sk www.znasichdani.sk www.otvorenezmluvy.sk Nadzor sudstva Istraživačko novinarstvo Aktivnosti u zakonodavstvu Nagrada <i>White Crow</i>
Transparency International SK	Slovačka	www.otvorenezmluvy.sk/ www.tender.sme.sk Evaluacija transparentnosti korporacija Otvorena lokalna vlast Praćenje transparentnosti u zdravstvu Sustavi javne nabave Elektroničko učenje o transparentnosti Nagrada za integritet Aktivnosti u zakonodavstvu www.odkazprestarostu.sk
Good Governance Institute	Slovačka	Reforme javnog sektora

OCD	Država	Primjeri aktivnosti
Oziveni	Republika Češka	Sustavi javne nabave www.vsechnyzakazky.cz Pravno savjetovanje Antikorupcijska mapa Praćenje sustava regulacije sukoba interesa Evaluacija otvorenosti lokalnih tijela javne vlasti Kampanja netoleriranja korupcije
Ruzovy panter	Republika Češka	Infobank Financiranje političkih stranaka Lobiranje
Transparency International CZ	Republika Češka	Pravno savjetovanje <i>watchdog</i> aktivnosti Izvještaji (izvještaji o napretku, indeksi korupcije...) Seminari, tečajevi
Kohovolit.eu	Republika Češka	www.napistejim.cz www.kohovolit.eu
Otevřená společnost	Republika Češka	www.otevrete.cz
Verejnost proti korupci	Republika Češka	Priopćenja
Rozpočet veřejne o.s.	Republika Češka	www.rozpocetobce.cz
Naši politici	Republika Češka	www.nasipolitici.cz
Prague Watch	Republika Češka	www.praguwatch.cz
The Hungarian Civil Liberties Union	Mađarska	Pravna regulacija javnog interesa www.whistleblowing-cee.org (objavljivanje informacija u postsovjetskim demokracijama) <i>Watchdog</i> aktivnosti
Eötvös Károly Public Policy Institute	Mađarska	Financiranje političkih stranaka Sloboda elektroničkog informiranja Transparentnost vlasti

OCD	Država	Primjeri aktivnosti
K-Monitor – Watch dog for Public Funds	Mađarska	Baza podataka slučajeva korupcije “Abeceda korupcije” “Vaša priča” (prijavlivanje korupcije) Pravna regulacija javnog interesa www.whistleblowing-cee.org (objavlivanje informacija u postsovjetskim demokracijama)
Transparency International HU	Mađarska	Praćenje rada zakonodavnih institucija Lokalna tijela javne vlasti Sloboda informiranja Financiranje političkih stranaka i kampanja Javna nabava Pravna pomoć
Normálne Panstwo	Poljska	“Ne dajem mito, ne primam mito!” Jasan i otvoren sustav zapošljavanja u državnoj upravi
Stephan Bathory Foundation	Poljska	Praćenje rada zakonodavnih institucija Transparentnost zakonodavne procedure Zaštita zviždača Sprečavanje korupcije u praksi Nacrt antikorupcijske strategije
ePF	Poljska	www.mampytanie.net Och Parliament www.sejmometr.pl ePF_API Analitički centar
Centrum Cyfrowe	Poljska	www.otwartybudzet.pl <i>Hackathon</i> “Otvoreni javni podaci”
Stowarzyszenie 61	Poljska	www.mamprawowiedziec.pl
Whistleblowing Austria	Austrija	Pravno zastupanje i savjetovanje za zviždače
APA-OTS Original text-Service GmbH	Austrija	www.meinparlament.at
Respekt.net	Austrija	www.meineabgeordneten.at

OCD	Država	Primjeri aktivnosti
Transparency International AT	Austrija	Praćenje rada parlamenta Financiranje političkih stranaka Pakt o integritetu Radne skupine (poštovanje odredaba, Zviždači, bankarski sektor, zdravstvo) Izvešća (Anketa o davanju mita, Indeks percepcije korupcije...) Reforme javnog sektora
Mehr Demokratie	Njemačka	Transparenz schafft Vertrauen (Zakon o transparentnosti)
Parlamentwatch	Njemačka	www.abgeordnetenwatch.de
Transparency International DE	Njemačka	Izvešća o korupciji, publikacije www.hochschulwatch.de Transparenz schafft Vertrauen (Zakon o transparentnosti) Konferencije, ekspertne skupine Nagrada za integritet
Whistleblower Netzwerk e. V.	Njemačka	Pravno zastupanje i savjetovanje za zviždače Seminari
Digitale Gesellschaft	Njemačka	Kampanje (zviždači, otvoreni pristup podacima, transparentno lobiranje) www.opendata-kommunen.de
The Open Knowledge Foundation Germany	Njemačka	www.bund.offenerhaushalt.de www.fragDenStaat.de www.offenesparlament.de
Lobby Control e.V.	Njemačka	www.lobbypedia.de Loby Planet Berlin
mySociety	Ujedinjeno Kraljevstvo	www.TheyWorkForYou.com www.WhatDoTheyKnow.com www.WriteToThem.com
Mark Houldey/ Jonathan Hartley	Ujedinjeno Kraljevstvo	www.whistleblower.co.uk
Bairwell Ltd.	Ujedinjeno Kraljevstvo	www.publicwhip.org.uk
Moving Flow	Ujedinjeno Kraljevstvo	www.whoslobbying.com www.blog.whoslobbying.com

OCD	Država	Primjeri aktivnosti
The Open Knowledge Foundation	Ujedinjeno Kraljevstvo	Open Knowledge Festival Open Data Commons www.openspending.org www.wheredoesmymoneygo.org www.opencorporates.org
UK Anticorruption Forum	Ujedinjeno Kraljevstvo	Aktivnosti u zakonodavstvu Publikacije Konferencije, radionice, ekspertne skupine
Transparency International UK	Ujedinjeno Kraljevstvo	Zakon o mitu Korupcija u Ujedinjenom Kraljevstvu Izvješća, publikacije
Article 19	Ujedinjeno Kraljevstvo	Sloboda izražavanja
The Campaign for Freedom of Information	Ujedinjeno Kraljevstvo	Sloboda informiranja
Publish What You Pay	Ujedinjeno Kraljevstvo	Transparentnost ugovora u ekstraktivnoj industriji
Involve	Ujedinjeno Kraljevstvo	www.participationcompass.org Recenzija dijaloga partnerstva Research Councils UK
The Center for Public Integrity	Ujedinjeno Kraljevstvo	Istraživačko novinarstvo
Open Rights Group	Ujedinjeno Kraljevstvo	Otvorenost podataka, otvorenost standarda
John Handelaar / Gavin Sheridan	Irska	www.kildarestreet.com
Dail Watch	Irska	www.dailwatch.ie
Transparency International IE	Irska	Sustav nacionalnog integriteta Prepreke u progonu korupcije Sprečavanje korupcije Zviždači Linija za pomoć
Ashoka Ireland / Parliamentwatch e.V.	Irska/Njemačka	www.candidatewatch.ie
Sanoma Media Group	Nizozemska	www.nupubliek.nl

OCD	Država	Primjeri aktivnosti
ProDemos - House for Democracy and the Rule of Law	Nizozemska	www.nationalebegrotingswijzer.nl Nizozemski predstavnici u Europskom parlamentu Uključivanje građana
De stichting Petities.nl	Nizozemska	www.petities.nl
Stichting Het Nieuwe Stemmen	Nizozemska	www.maildepolitiek.nl www.wiekiesjij.nl
Transparency International NL	Nizozemska	Sustav nacionalnog integriteta
Politikercheck A.s.b.l.	Luksemburg	www.politikercheck.lu
Transparency International LU	Luksemburg	Izvješća, publikacije
Transparency International BE	Belgija	TI-B korporacijski paket Izvješća (Anketa o davanju mita, Indeks percepcije korupcije...) Etika u bankarskom sektoru
Access Info	Španjolska	Unapređivanja prava na informiranje www.tuderechoasaber.es www.asktheeu.org Alati za pristup informacijama
CiVio	Španjolska	www.tuderechoasaber.es www.dondevanmisimpuestos.es Programi treninga
Coalición Pro Acceso	Španjolska	Promoviranje pristupa informacijama
Transparency International ES	Španjolska	Indeksi transparentnosti Portal za javnu transparentnost Zakon o transparentnosti Principi za poslovni sektor
Oscar Ribas / Jose Costa	Španjolska	www.discursia.com
Transparência Hackday Portugal	Portugal	www.demo.cratica.org www.nunomoniz.com www.despesapublica.com
Transparency International PT	Portugal	Sustav nacionalnog integriteta Alati za dobro upravljanje / antikorupcijski alati
Access Info	Cipar	www.accesinfocypus.eu

OCD	Država	Primjeri aktivnosti
Transparency International Cyprus	Cipar	Izvešća (izvešća o napretku, indeksi korupcije...)
Regards Citoyens	Francuska	www.nosdeputes.fr www.nossenateurs.fr Otvorenost podataka Praćenje rada parlamenta Lobiranje
La Quadrature du Net	Francuska	www.memopol.lqdn.fr
Acrimed	Francuska	Medijski <i>watchdog</i>
Transparency International FR	Francuska	Transparentnost u financijskom sektoru Korporativna transparentnost Izvešća (Anketa o davanju mita, Indeks percepcije korupcije...) Zaštita zviždača Lobiranje
Open Polis	Italija	www.politici.openpolis.it www.parlamento.openpolis.it Camere Aperte www.indice.openpolis.it www.openmunicipio.it
Transparency International IT	Italija	Političke stranke
Investigative Reporting Project	Italija	Istraživačko novinarstvo
Baltijos pažangųjų technologijų institutas	Litva	www.atviras-seimas.info
Aurimas	Litva	www.seime.lt
Transparency International LT	Litva	www.manoseimas.lt www.parasykjiems.lt Zaštita zviždača Lobiranje Političko oglašavanje Mapa korupcije Studija transparentnosti u građevinskom sektoru

OCD	Država	Primjeri aktivnosti
Viešai	Latvija	www.viesai.lt
Providius	Latvija	www.gudrasgalvas.lv www.politika.lv www.korupcijas-c.wikidot.com
ManaBalss.lv	Latvija	www.manabalss.lv
Transparency International LV	Latvija	Sustav nacionalnog integriteta Zviždači www.deputatiuzdelnas.lv
re:Baltica	Latvija	Istraživačko novinarstvo
Transparency International EE	Estonija	Suzbijanje korupcije u medijima Pravosudni sustav
Transparency International SL - Društvo integriteta	Slovenija	Sustav nacionalnog integriteta Zaštita zviždača
Michael Friis	Danska	www.folketsting.dk
Buhl & Rasmussen	Danska	www.hvemstemmerhvad.dk www.itsyourparliament.eu
Transparency International DK	Danska	Akt o publicitetu Zaštita zviždača Izvešća (Anketa o davanju mita, Indeks percepcije korupcije...)
Gustaf Josefsson/ Joakim Green / Johan Sandén	Švedska	www.riksdagsrosten.se
Transparency International SE	Švedska	Rizici od korupcije u javnoj nabavi Transparentnost financiranja političkih stranaka Rizici od korupcije lokalnih tijela javne vlasti Rizici od korupcije u javnom sektoru
Kansan Muisti Ry	Finska	www.kansanmuisti.fi
Mikko Heikkinen	Finska	Aplikacija za praćenje parlamentarnog glasovanja
Transparency International FI	Finska	Izvešća (Anketa o davanju mita, Indeks percepcije korupcije...) Sustav nacionalnog integriteta
Chr. Michelsen Institute	Norveška	U4 Anti-Corruption Resource Centre
Transparency International NO	Norveška	Korupcija u pravosuđu Antikorupcijske mjere za lokalne jedinice

OCD	Država	Primjeri aktivnosti
Zašto Ne	Bosna i Hercegovina	www.istinomjer.ba www.razglasaj.ba www.pravodaznam.ba Otvorenost politike
Asocijacija Alumni Centra za interdisciplinarnu postdiplomske studije (ACIPS)	Bosna i Hercegovina	Evaluacija reforme javne uprave Praćenje izbora
Oštra Nula	Bosna i Hercegovina	Praćenje rada parlamenta
Vanjsko politička inicijativa BiH	Bosna i Hercegovina	Praćenje procesa europske integracije BiH
Centar za politike i upravljanje	Bosna i Hercegovina	Analiza načina upravljanja i transparentnosti djelovanja razvojnih banaka
Centri Civilnih Inicijativa	Bosna i Hercegovina	Praćenje rada parlamenta
Kyodo	Bosna i Hercegovina	Korupcija u obrazovanju Pravna antikorupcijska mreža
Centar za istraživačko novinarstvo	Bosna i Hercegovina	Istraživačko novinarstvo
Transparency International B&H	Bosna i Hercegovina	„Karikaturom protiv korupcije“ Praćenje rada i zagovaranje za dobro upravljanje u lokalnim jedinicama Sprečavanje korupcije u visokom obrazovanju
CRTA (Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost)	Srbija	www.pratipare.rs www.otvoreniparlament.rs Praćenje pružanja javnih usluga www.istinomer.rs
Pro Aktiv	Srbija	Proaktivno građanstvo
Centar za razvoj Srbije	Srbija	Praćenje rada lokalnih jedinica
Transparency International RS	Srbija	Praćenje implementacije nacionalne antikorupcijske strategije Praćenje kampanja za lokalne izbore

OCD	Država	Primjeri aktivnosti
The Organized Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP)	europska inicijativa	Istraživačko novinarstvo <i>Investigative Dashboard</i>
MANS	Crna Gora	OCCRP Praćenje rada parlamenta Sukob interesa Praćenje privatizacije Javna nabava
Pod Lupom	Crna Gora	Istraživačko novinarstvo
Centar za demokratsku tranziciju	Crna Gora	Praćenje izbora Financiranje političkih stranaka www.istinomjer.me
Inicijativa za napredak	Kosovo	Program dobrog lokalnog upravljanja Indeks lokalnog upravljanja
Kosovski demokratski institut / Transparency International Kosovo	Kosovo	Praćenje rada parlamenta
Balkanska istraživačka mreža	Kosovo	Istraživačko novinarstvo
Metamorphosis	Makedonija	www.vistinomer.mk E-pravo www.pisiim.mk
Zaklada Otvoreno društvo Makedonija	Makedonija	www.spinfo.org.mk
MOST	Makedonija	www.pravo.org.mk Praćenje lokalnih izbora
Transparency International MK	Makedonija	CRINIS zapadni Balkan - Transparentnost novca u politici
Rise Project	Rumunjska	Istraživačko novinarstvo
Institute for Public Policy	Rumunjska	Transparentnost administracije i vladavina prava Reforma lokalne javne uprave Praćenje rada parlamenta

OCD	Država	Primjeri aktivnosti
Romanian Centre for Investigative Journalism	Rumunjska	Istraživačko novinarstvo
European Institute for Participative Democracy - Qvorum	Rumunjska	www.parlamentultau.ro
Asociația pentru Implementarea Democrației	Rumunjska	Javna uprava
Transparency International RO	Rumunjska	Rumunjsko sudstvo – vještine za europsko konkurencijsko pravo Na dokazima utemeljena akcija protiv korupcije
Bulgarian Investigative Journalism Center	Bugarska	Istraživačko novinarstvo
Transparency International BG	Bugarska	Sustav nacionalnog integriteta
Transparency International HR	Hrvatska	Legal Leaks Centar za zagovaranje i pravno savjetovanje
Vjetrenjača	Hrvatska	Pravo na pristup informacijama nabava.vjetrenjaca.org
Udruga za nezavisnu medijsku kulturu (UNMK)	Hrvatska	Istraživačko novinarstvo www.h-alter.org
Partnerstvo za društveni razvoj	Hrvatska	Projekt aktivnog zagovaranja za javne politike Praćenje rada institucija za građanske inicijative Antikorupcijski odgovor na provedbu javne nabave www.psd.hr/hr
GONG	Hrvatska	Praćenje izbora i financiranja političkih kampanja Dobro upravljanje / Pravo na pristup informacijama www.gong.hr

OCD	Država	Primjeri aktivnosti
Zelena akcija	Hrvatska	Korupcija u prostornom planiranju i investicijskim projektima zelena-akcija.hr
Zelena Istra	Hrvatska	Korupcija u lokalnom prostornom planiranju Pravo na pristup informacijama / Aarhuska konvencija www.zelena-istra.hr

3. STUDIJA SLUČAJA: ZAKON O TRANSPARENTNOSTI U HAMBURGU

TIPOVI AKTIVNOSTI: PROMJENE U ZAKONODAVSTVU / ZAGOVARAČKA KAMPANJA

U Hamburgu je od listopada 2012. godine na snazi Zakon o transparentnosti. Taj zakon obvezuje tijela javne vlasti grada/savezne države i pravne osobe kojima gradska tijela upravljaju na proaktivno objavljivanje velikog broja informacija u okviru registra koji je javno dostupan. Članovi predstavničkog tijela savezne države izglasali su Zakon nakon što je građanska inicijativa *Transparenz schafft Vertrauen* ('Transparentnost stvara povjerenje') zaprijetila sazivanjem referendumu na istu temu.

Koja je svrha Zakona?

Hamburški Zakon o transparentnosti je novi propis koji zamjenjuje prethodni Zakon o pravu na pristup informacijama (ZPPI). Hamburški je ZPPI omogućavao dobivanje informacija o tijelima javne vlasti uz plaćanje naknade. Ovakav je način informiranja zato bio povezan sa značajnim administrativnim opterećenjem, a tražene informacije su mogle biti dostupne samo podnositelju zahtjeva – u slučaju da je netko drugi bio zainteresiran za iste informacije, čitava je procedura morala biti ponovljena. Usto, ZPPI nije uspostavio zadovoljavajuću razinu transparentnosti tijela javne vlasti. Građani su mogli zahtijevati neku informaciju samo ako su znali da ta konkretna informacija zaista postoji, dok je velik dio informacija proizveden od tijela javne vlasti ostajao skriven od javnosti.

Hamburški zakon o transparentnosti predstavlja pokušaj da se zatvori ova rupa u transparentnosti tako što obvezuje tijela javne vlasti na stvaranje tzv. Registra informacija u kojem se proaktivno objavljuju velike količine podataka. Prema Zakonu, informacije u Registru bi trebale, između ostalih, uključivati:

- **Komunikaciju između Senata i hamburškog parlamenta**
- **Odluke donesene na javnim sjednicama**
- **Provedbene akte i dopune odluka donesenih na javnim sjednicama**
- **Ugovore o nabavi javnih usluga koje prelaze iznose od 100,000 EUR**
- **Različite vrste planova (o upravljanju prostorom, agencijama, menadžmentu, organizaciji, raspodjeli posla i arhiviranju)**
- **Opće smjernice, tehničke upute i propise**
- **Lokalne razvojne i urbanističke planove**
- **Odredbe izdanih građevinskih dozvola¹**

¹ Hamburški zakon o transparentnosti od 6. srpnja 2012. (prijevod na engleski: Transparency International): http://www.transparenzgesetz.de/fileadmin/user_upload/materialien/Transparency_Act_of_the_Free_and_Hanseatic_City_of_Hamburg.pdf [pristupljeno 28.2.2013]

Zakon se ne odnosi samo na tijela javne vlasti, nego i na pravne osobe u kojima grad Hamburg ima većinski udio u kapitalu, većinu upravljačkih prava ili ovlast imenovanja većine administrativnog, upravljačkog ili nadzornog kadra².

Tko stoji iza Zakona?

Ideju za Zakon i njegov prvi nacrt iznjedrila je građanska inicijativa *Transparenz schafft Vertrauen* ('Transparentnost stvara povjerenje'). Inicijativa je zapravo koalicija triju organizacija civilnog društva koje od lipnja 2011. surađuju na uspostavljanju modernih i potrebama građana prilagođenih propisa o transparentnosti u Hamburgu. Središnje članice inicijative su organizacije [Transparency International Njemačka](http://www.transparencyinternational.org), [Mehr Demokratie](http://www.mehr-demokratie.de) ('Više demokracije' – njemačka nevladina organizacija specijalizirana za participaciju građana) i [Chaos Computer Club](http://www.chaoscomputerclub.org) (udruženje *hakera*)³. Tijekom kampanje, inicijativa je dobila potporu od brojnih aktivista, drugih organizacija civilnog društva i nezavisnih stručnjaka.

Provedba

Prvobitna strategija inicijative bila je postići izglasavanje Zakona o transparentnosti izvan uobičajene zakonodavne procedure, putem referendumu. Prema hamburškom zakonu, potrebno je ispuniti dva glavna uvjeta za raspisivanje referendumu⁴.

- 1) Potrebno je oformiti pučku inicijativu (*Volksinitiative*) kojoj potporu potpisom izražava barem 10,000 građana,
- 2) Barem 62,000 građana mora zahtijevati provođenje referendumu (*Volksbegehren*).

U prvoj fazi, inicijativa je prikupila više od 15,000 potpisa unutar 6 tjedana i počela s pripremanjem kampanje za zahtijevanje referendumu. U međuvremenu su hamburški političari pozvali inicijativu na parlamentarnu sjednicu i omogućili njenim predstavnicima da iznesu svoj zahtjev. Nakon sjednice, nacrt zakona kojeg je Inicijativa pripremila je trebao biti izmijenjen, sukladno posebnim napomenama saveznog Povjerenika za zaštitu podataka. Naposljetku, gradski su političari odlučili izbjeći sazivanje referendumu i sami izglasali Zakon o transparentnosti 13. lipnja 2012⁵. Zakon je stupio na snagu u listopadu 2012.

www.transparenzgesetz.de/fileadmin/user_upload/materialien/Transparency_Act_of_the_Free_and_Hanseatic_City_of_Hamburg.pdf [pristupljeno 28.2.2013]

² Hamburški zakon o transparentnosti od 6. srpnja 2012. (prijevod na engleski: Transparency International): http://www.transparenzgesetz.de/fileadmin/user_upload/materialien/Transparency_Act_of_the_Free_and_Hanseatic_City_of_Hamburg.pdf [pristupljeno 28.2.2013]

³ <http://www.transparenzgesetz.de/ueberuns/> (verzija na njemačkom) [28.2.2013]

⁴ Hamburški zakon o referendumu od 20. lipnja 1996. (verzija na njemačkom): <http://rechtsprechung.hamburg.de/jportal/portal/page/bshaprod.psml?nid=c&showdoccase=1&doc.id=jlr-VoBegGHApG3&st=lr> [28.2.2013]

⁵ http://de.hamburgertransparenzgesetz.wikia.com/wiki/Transparenzgesetz_selber_machen (verzija na njemačkom) [28.2.2013]

Faktori koji su doprinijeli uspjehu

Postoji veliko mnoštvo faktora za koje možemo pretpostaviti da su doprinijeli pozitivnom ishodu inicijative.

Prvo, građani Hamburga imali su direktno iskustvo netransparentnog i neučinkovitog stvaranja javnih politika – i to na slučaju izgradnje Filharmonijske dvorane Elbe⁶. Nakon što je izgradnja započeta 2007. godine, dovršetak je bio očekivan 2010. Međutim, projekt još uvijek nije dovršen a za novi najraniji rok dovršetka dvorane je određena godina 2017.⁷ Troškovi izgradnje su enormno porasli⁸. Zbog toga su građani Hamburga imali više no opravdane razloge za zahtijevanje više transparentnosti u kreiranju politika.

Presudni uvjet za cijelu inicijativu bila je mogućnost da se donošenje Zakona postigne kroz referendum, neovisno o mišljenju hamburške političke elite⁹.

Važnu ulogu je odigrala i činjenica da je u nedavnoj povijesti Hamburga održan samo jedan uspješan referendum¹⁰. Hamburški političari su bili svjesni da su suočeni s aktivnom građanskom scenom, zainteresiranom za javne probleme.

Dobro vođena kampanja je značajno doprinijela ukupnom uspjehu inicijative. Prikupivši 15,000 potpisa, inicijativa je dobila snažnu potporu javnosti za zakonodavne promjene, a simboličkim slanjem prikupljenih potpisa hamburškom parlamentu na Međunarodni dan borbe protiv korupcije (9. prosinca) osigurana je potrebna medijska pozornost¹².

Tijekom rada na nacrtu Zakona, kao iznimno korisna se pokazala suradnja s bivšim ustavnim sucem Jürgenom Kühlingom. Kühling je inicijativi ponudio besplatno pravno savjetovanje

6 http://de.hamburgertransparenzgesetz.wikia.com/wiki/Transparenzgesetz_selber_machen (verzija na njemačkom) [28.2.2013]

7 SPIEGEL ONLINE, 14.2.2013 (verzija na njemačkom): <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/hamburg-ex-buergermeister-beust-verteidigt-elbphilharmonie-a-883508.html> [28.2.2013]

8 SPIEGEL ONLINE, 14.12.2012 (verzija na njemačkom): <http://www.spiegel.de/kultur/musik/elbphilharmonie-in-hamburg-nochmal-200-millionen-euro-teurer-a-873013.html> [28.2.2013]

9 Komunikacija e-mailom s Danielom Lentferom, izvršnim direktorom organizacije Mehr Demokratie, veljača 2013.

10 <http://blog.transparency.org/2012/06/25/hamburgs-transparency-law-to-open-government-more-than-ever/> (verzija na njemačkom) [28.2.2013]

11 Komunikacija e-mailom s Danielom Lentferom, izvršnim direktorom organizacije Mehr Demokratie, veljača 2013.

12 http://de.hamburgertransparenzgesetz.wikia.com/wiki/Transparenzgesetz_selber_machen (verzija na njemačkom) [28.2.2013]

i pomogao u razmatranju različitih pravnih aspekata zacrtanog plana djelovanja. Zahvaljujući njegovoj ekspertizi, inicijativa je bila naoružana dobrim argumentima tijekom pregovora o konačnoj verziji nacrtu Zakona¹³.

Naposljetku, odabir trenutka je bio od presudne važnosti. Naime, inicijativa je uspješno iskoristila priliku koja se ukazala. Izvorni plan je računao s provođenjem referenduma uz sljedeće federalne izbore u Njemačkoj koji će biti održani u rujnu 2013. Jedna od političkih stranaka koja će se natjecati na tim izborima bit će i Piratska stranka koja promovira potpunu transparentnost i otvorenost javne vlasti. Hamburške se vlasti nisu željele kompromitirati i riskirati gubitak glasova pa su stoga pojačale suradnju s inicijativom i usvojile Zakon¹⁴.

Hamburg kao primjer koji vrijedi promicati

“Hamburški novi izvozni hit”¹⁵ – tako sama inicijativa opisuje situaciju koja je nastupila nakon donošenja Zakona o transparentnosti. Nekoliko njemačkih ali i europskih organizacija civilnog društva izjavilo je kako bi voljele zagovarati donošenje sličnih zakona po uzoru na uspješnu hamburšku priču. U međuvremenu, Berlin je sljedeća savezna država koja se uključila u pregovore oko zakona o transparentnosti.

Njemački gradovi tako kopiraju trendove u otvaranju informacija javnosti koje su postavile anglosaksonske zemlje, aktivno objavljujući sve državne informacije koje nisu klasificirane kao tajne.

13 http://de.hamburgertransparenzgesetz.wikia.com/wiki/Transparenzgesetz_selber_machen (verzija na njemačkom) [28.2.2013]

14 Komunikacija e-mailom s Danielom Lentferom, izvršnim direktorom organizacije Mehr Demokratie, veljača 2013.

15 http://www.transparenzgesetz.de/41/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=253&cHash=636c89048eac58459b4fc43ec34ea109 [28.2.2013]

4. STUDIJA SLUČAJA: THEYWORKFORYOU

TIPOVI AKTIVNOSTI: PRAĆENJE RADA INSTITUCIJA / PRIMJENA INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJA / ALATI E-DEMOKRACIJE

TheyWorkForYou.com¹⁶ ('oni rade za vas') su internetske stranice britanske organizacije mySociety, koje omogućavaju praćenje rada parlamentarnih zastupnika putem pružanja iscrpnih i detaljnih informacije o aktivnostima članova Britanskog parlamenta, Škotskog parlamenta i Skupštine Sjeverne Irske. Stranice u prosjeku imaju oko 250,000 posjetitelja mjesečno¹⁷. 2005. godine im je dodijeljena nagrada *New Statesman Media Award* za 'Doprinos civilnom društvu' te stranice otad služe kao inspiracija i predložak desecima drugih OCD-ova u razvoju sličnih servisa.

Što stranice nude?

U usporedbi sa [službenim stranicama vlade](#), [TheyWorkForYou](#) svojim korisnicima na jednom mjestu nudi agregirane i već analizirane podatke u vrlo jednostavnom i dobro organiziranom formatu. Zahvaljujući tome, informacije koje bi inače bile raspršene u različitim medijima i formatima su raspoložive u kompaktnom obliku i omogućuju korisnicima da razviju kompleksnije predodžbe o radu svojih parlamentarnih predstavnika. U anketi provedenoj među korisnicima 2009./2010., 89% korisnika je izjavilo kako su stranice povećale njihovo znanje o zastupnicima¹⁸. Osim toga, podaci na stranicama su logično organizirani i popraćeni poveznicama na kratke profile svih zastupnika. Ovi profili uključuju:

- **Evidenciju glasovanja**
- **Teme od interesa**
- **Rad u odborima**
- **Pisane odgovore na upite**
- **Usmene odgovore na upite**

¹⁶ <http://guides.mysociety.org/images/archive/9/95/20111128222828!Twfybook.pdf> [pristupljeno 28.2.2013]

¹⁷ Escher, Tobias: TheyWorkForYou.com. Analysis of users and usage of for UK Citizens Online Democracy; 2011, str. 13. Dostupno na: http://www.mysociety.org/files/2011/06/TheyWorkForYou_research_report-2011-Tobias-Escher1.pdf [28.2.2013]

¹⁸ Escher, Tobias: TheyWorkForYou.com. Analysis of users and usage of for UK Citizens Online Democracy; 2011, str. 30. Dostupno na: http://www.mysociety.org/files/2011/06/TheyWorkForYou_research_report-2011-Tobias-Escher1.pdf [28.2.2013]

- **Statistiku aktivnosti u parlamentu**
- **Informacije o putovanjima u inozemstvo, pogodnostima i darovima**
- **Troškove¹⁹**

Stranice TheyWorkForYou dopunjuju ovaj statični pregled informacija interaktivnim alatima kako bi potaknule korisnike da reagiraju na pročitano. Alati na stranici omogućuju komentiranje pisanih odgovora političara na upite postavljene od strane njihovih kolega, te omogućuju davanje ocjene o tome jesu li ponuđeni odgovori zadovoljavajući ili ne. Kad naiđu na podatak od njihova posebnog interesa, korisnici se mogu prebaciti na drugu stranicu – [WriteToThem](#) ('pišite im') i izravno političarima postaviti pitanja koja žele (dosad je odgovoreno na otprilike 60% ovako postavljenih upita)²⁰. Još jedan koristan alat za povećanje učinkovitosti javnog nadzora nad radom zastupnika je sustav praćenja ključnih riječi, o čijoj su pojavi korisnici direktno informirani putem elektroničke pošte. Koristeći se ovim sustavom, korisnici koji žele pratiti samo određeno područje politika ažurno dobivaju informacije bez potrebe da prate svako zasjedanje parlamenta.

Tko stoji iza stranica?

Stranice administrira [mySociety](#), projekt za e-demokraciju dobrotvorne udruge *UK Citizens Online Democracy*. Glavni cilj organizacije je razvoj jednostavnih i učinkovitih *online* alata za poticanje sudjelovanja građana u temama od javnog interesa²¹. Među ovim su alatima i stranice poput [www.writetothem.com](#), [www.whatdotheyknow.com](#) ('što oni znaju'), [www.fixmystreet.com](#) ('popravite moju ulicu') i [www.epetitions.com](#) ('e-peticije').

MySociety proizvodi i vlastite podatke u *sirovom* formatu koji omogućuje daljnju obradu podataka. Podaci su pod određenim uvjetima dostupni i drugim organizacijama civilnoga društva kako bi se potaknula ponovna uporaba podataka. Ovo je moguće zahvaljujući API-ju (*Application Programming Interface* – aplikacijsko programsko sučelje) – sučelju za programiranje koje omogućuje "trećoj strani", poput programera i analitičara, crpljenje kvalitetnih izvornih podataka iz sustava. Korištenje API-ja je u određenom opsegu besplatno, u slučaju korištenja za nekomercijalne svrhe²².

¹⁹ <http://www.theyworkforyou.com/mps/> [28.2.2013]

²⁰ Escher, Tobias: TheyWorkForYou.com. Analysis of users and usage of for UK Citizens Online Democracy; 2011, str. 5. Dostupno na: http://www.mysociety.org/files/2011/06/TheyWorkForYou_research_report-2011-Tobias-Escher1.pdf [28.2.2013]

²¹ <http://www.mysociety.org/about/> [28.2.2013]

²² <http://www.theyworkforyou.com/api/> [28.2.2013]

Antikorupcijski učinak

Iako sadržaji mySociety-a postoje samo kao internetske stranice, njihova uporaba ima opipljiv i mjerljiv antikorupcijski učinak. 2009. godine, stranice su pomogle u stvaranju građanskog pritiska i spriječile da informacije o troškovima zastupnika ostanu skrivene od javnosti. Naime, u to je vrijeme britanska vlada izjavila kako bi troškovi parlamentarnih zastupnika trebali biti isključeni iz Zakona o pravu na pristup informacijama²³. MySociety je pokrenuo *online* kampanju s preporukom građanima da pišu svojim zastupnicima i izraze nezadovoljstvo prijedlogom, što je ozbiljno dovelo u pitanje provedbu ovakve mjere.

*"recite im kako će TheyWorkForYou trajno i vidljivo odati priznanje onim članovima parlamenta koji se usprotive ovom nazadnom potezu."*²⁴

Prijetnja je bila učinkovita, a kampanja uspješna. Tisuće građana se žalilo svojim predstavnicima putem WriteToThem, a TheyWorkForYou je poslužio kao platforma za informiranje putem koje su se građani po prvi puta detaljno upoznali s planovima rada vlade.²⁵ Naposljetku, vlada je odustala od svog plana²⁶ te su podaci o trošenju članova parlamenta ostali javni.

Osim znatnog potencijala za provođenje kampanja, stranice mySociety su bile uspješne i u privlačenju pozornosti ciljnih skupina građana koji dotad nisu bili zainteresirani za aktivnosti svojih predstavnika. 60% korisnika TheyWorkForYou kaže da ih je stranica potaknula da po prvi put potraže podatke o radu svojih predstavnika²⁷. Na taj su način stranice povećale broj onih koji aktivno prate rad političara i pomogle u smanjivanju jaza između civilnog društva, građana i političara.

23 <http://www.guardian.co.uk/politics/2009/jan/16/mps-expenses-exemption> [28.2.2013]

24 <http://www.mysociety.org/2009/01/17/6-days-to-stop-mps-concealing-their-expenses/> [28.2.2013]

25 <http://www.mysociety.org/2009/01/21/blimey-it-looks-like-the-internets-won/> [28.2.2013]

26 http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/7842402.stm [28.2.2013]

27 Escher, Tobias: TheyWorkForYou.com. Analysis of users and usage of for UK Citizens Online Democracy; 2011, str. 5. Dostupno na: http://www.mysociety.org/files/2011/06/TheyWorkForYou_research_report-2011-Tobias-Escher1.pdf [28.2.2013]

Što je omogućilo uspjeh?

Uspjehu stranica mySociety-a su doprinijeli razni faktori s različitim stupnjem važnosti.

Kao prvo, organizacija visoko vrednuje jednostavnost, pristupačnost i atraktivan dizajn svojih servisa. Mišljenja korisnika potvrđuju uspješnost ovih nastojanja: njih više od 71% smatra stranice TheyWorkForYou atraktivnima a gotovo svi korisnici ih smatraju dobro strukturiranima²⁸. Uspješnosti stranice doprinosi i njihova usmjerenost na korisnika. Čak i neki državni službenici pozdravljaju postojanje ovih stranica, koje i samikoriste. Prema mySociety-u, 2% posjeta servisa TheyWorkForYou dolazi iz britanskog parlamenta²⁹.

Važan dio organizacijske vjerodostojnosti mySociety-a proizlazi iz isticanja neutralnosti organizacije. Ovo joj omogućuje da bude relevantan i cijenjen partner svim javnim tijelima. MySociety surađuje s više tijela javne vlasti na lokalnoj i nacionalnoj razini i nudi im usluge prilagođene njihovim potrebama. Primjerice, stranice e-Petitions su 2006. godine razvijene posebno za ured premijera³⁰. I dok je zadovoljstvo korisnika od presudne važnosti za stvaranje građanskog pritiska i jačanje javnog nadzora, određeni opseg suradnje s tijelima javne vlasti organizaciji daje priliku za zagovaranje promjena unutar sustava.

Temeljni preduvjet učinkovitosti stranica je političko okružje koje reagira na pritisak javnosti. U ovom smislu, Ujedinjeno Kraljevstvo može poslužiti kao primjer visoke osjetljivosti političara na javno mnijenje. Tako je i časopis The Times 2006. godine pretpostavio da agregirani podaci o aktivnostima članova parlamenata objavljeni na TheyWorkForYou potiču političare da se uključe u veći broj rasprava zbog direktne koristi, uslijed javne percepcije njihova djelovanja.³¹

Naposljetku, pogotovo s obzirom na ograničena sredstva, potrebno je istaknuti ulogu volontera. Prema priopćenju mySociety-a, iako godišnji troškovi održavanja TheyWorkForYou iznose oko 20,000 britanskih funti³², velik dio posla se obavlja na volonterskoj osnovi.

28 Escher, Tobias: TheyWorkForYou.com. Analysis of users and usage of for UK Citizens Online Democracy; 2011, str. 20. Dostupno na: http://www.mysociety.org/files/2011/06/TheyWorkForYou_research_report-2011-Tobias-Escher1.pdf [28.2.2013]

29 Escher, Tobias: TheyWorkForYou.com. Analysis of users and usage of for UK Citizens Online Democracy; 2011, str. 30. Dostupno na: http://www.mysociety.org/files/2011/06/TheyWorkForYou_research_report-2011-Tobias-Escher1.pdf [28.2.2013]

30 http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/6147842.stm [28.2.2013]

31 Escher, Tobias: TheyWorkForYou.com. Analysis of users and usage of for UK Citizens Online Democracy; 2011, str. 44. Dostupno na: http://www.mysociety.org/files/2011/06/TheyWorkForYou_research_report-2011-Tobias-Escher1.pdf [28.2.2013]

32 Escher, Tobias: TheyWorkForYou.com. Analysis of users and usage of for UK Citizens Online Democracy; 2011, str. 4. Dostupno na: http://www.mysociety.org/files/2011/06/TheyWorkForYou_research_report-2011-Tobias-Escher1.pdf [28.2.2013]

MySociety stranice kao primjer koji vrijedi promovirati

Kao predvodnik u razvoju korisnih internetskih stranica koje potiču građane na uključivanje, mySociety je najvidljivija organizacija civilnog društva u ovom području. No, oni su sada samo vrh ledeno sante. U međuvremenu su nastali deseci stranica sličnih TheyWorkForYou i WriteToThem, popisanih u poglavlju 2. Među njima su, između ostalih, navedene i sljedeće stranice: www.abgeordnetenwatch.de, www.politikercheck.lu i www.nosdeputes.fr.

5. STUDIJA SLUČAJA: OTVORENE LOKALNE JEDINICE

TIPOVI AKTIVNOSTI: ISTRAŽIVANJE / ANALIZA / ISTICANJE POZITIVNIH PRIMJERA / IZGRADNJA KAPACITETA

Želite transparentnije i građanima bliže jedinice lokalne uprave? Omogućite im međusobno nadmetanje, isticanje primjera pozitivnih praksi i sustavni rad s lokalnim aktivistima. Ovo je strategija za koju se opredijelila slovačka nevladina organizacija Transparency International Slovačka www.transparency.sk. Rezultati pokazuju kako je uspjeh moguć.

Zašto su jedinice lokalne uprave uopće važne?

Između 2002. i 2004., u Slovačkoj je ubrzano provedena fiskalna decentralizacija. Ovlasti i sredstva državne uprave preneseni su lokalnim i regionalnim jedinicama kako bi se povećala njihova autonomija, a vlast približila građanima. Ono što je dugo vremena nedostajalo, bila je ozbiljna analiza u kojoj mjeri slovačke lokalne jedinice razvijaju sustavne mehanizame za učinkovito upravljanje javnim resursima. Brojni nalazi lokalnih stručnjaka i aktivista upućivali su na nepostojanje takvih mehanizama. Štoviše, mnogi od njih su se požalili na nemogućnost dobivanja relevantnih informacija zatraženih putem ZPPI-ja. Zaključno, transfer javnih sredstava nižim razinama vlasti nije bio popraćen adekvatnom razinom transparentnosti i javne kontrole.

Kako mjeriti transparentnost lokalnih jedinica?

Kako bi bilo moguće ponuditi temeljit pregled zatečenog stanja i ocijeniti postojeće slabosti, Transparency International Slovačka je razvio metodologiju mjerenja otvorenosti općina koja se temelji na praćenju transparentnosti u sljedećim područjima:

- **Politika prava na pristup informacijama**
- **Politika participacije javnosti**
- **Politika javne nabave**
- **Politika prodaje i davanja u zakup javnih zemljišta**

- **Donošenje proračuna**
- **Dotacije i transferi**
- **Stambena politika i politika socijalnih usluga**
- **Upravljanje ljudskim resursima**
- **Profesionalna etika i sukob interesa**
- **Politika prostornog planiranja i graditeljstva**
- **Općinsko poslovanje i investicije³³**

Otvorenost svake lokalne jedinice će se mjeriti kroz kroz 111 indikatora, koji potpadaju pod područja praćenja. Podaci potrebni za ovo temeljito ocjenjivanje su prikupljeni putem pregleda web-stranica općina, kroz ZPPI zahtjeve i putem web-stranica Ureda za javnu nabavu³⁴. Ovisno o broju bodova koje općine prikupe, bit će formirana rang-lista koja bi trebala potaknuti natjecanje u razvoju najboljeg pristupa u radu na pitanjima od javnog interesa³⁵. Transparency International Slovačka ističe jedinice s najboljim rezultatima, a one obično dobiju i znatnu medijsku pozornost.

Godine 2012., najtransparentniji je bio grad Šaľa s 83 boda od mogućih 100. Prosječni ostvareni rezultat 100 gradova uključenih u istraživanje je bio 49 bodova. Dvije godine prije toga, prosječni rezultat transparentnosti jedinica na razini države iznosio je 43 boda³⁶.

Što doprinosi povećanju transparentnosti **lokalnih jedinica**?

U Slovačkoj je kombinacija više faktora odigrala važnu ulogu u postizanju veće otvorenosti jedinica lokalne uprave.

Do određene mjere, lokalne jedinice su zakonski obvezane na transparentnost. Posebno je važno istaknuti članak slovačkog građanskog zakonika prema kojem svi ugovori koji se odnose na javna sredstva stupaju na snagu tek danom svojeg objavljivanja (i to uglavnom u Središnjem registru ugovora)³⁷. Ta se uredba odnosi i na lokalne jedinice, te neobjavljeni ugovori ne mogu stupiti na snagu.

³³ <http://mesta2012.transparency.sk/en/sets/mesta-2012/category-rank> [pristupljeno: 28.2.2013]

³⁴ <http://mesta2012.transparency.sk/en/sets/mesta-2012/analyses/p:885/najtransparentnejsim-slovenskym-mes-tom-je-opat-sala> [28.2.2013]

³⁵ <http://mesta2012.transparency.sk/en/sets/mesta-2012/rank> [28.2.2013]

³⁶ <http://mesta2012.transparency.sk/en/sets/mesta-2012/analyses/p:885/najtransparentnejsim-slovenskym-mes-tom-je-opat-sala> [28.2.2013]

³⁷ <http://crz.gov.sk/index.php?ID=114372> [28.2.2013]

Drugo, slovačke lokalne jedinice imaju mnogobrojne pozitivne primjere iz kojih mogu crpiti inspiraciju za podizanje razine transparentnosti. Grad Martin na sjeveru zemlje je, u suradnji s Transparency Internationalom Slovačka, proveo opsežan antikorupcijski program i 2011. godine osvojio UN Public Service Award (UNPSA)³⁸ u kategoriji „sprječavanje i suzbijanje korupcije u javnoj sužbi“. Transparency International Slovačka je 2008. godine proveo analizu potencijalnih izvora korupcije te pomogao u razvijanju antikorupcijskih alata. Gradonačelnik grada Martin, Andrej Hrnčiar tvrdi kako je zahvaljujući antikorupcijskom programu postignuta ušteda od 28% planiranih sredstava³⁹. Nekoliko drugih gradova je na uspješnom primjeru grada Martin počelo provoditi slične antikorupcijske mjere.

Grad Martin može poslužiti i kao dobar primjer političara koji proklamiranje transparentnosti otkrivaju kao stvarnu dodanu vrijednost u svojim predizbornim kampanjama. Gradonačelnik Hrnčiar je ponovno izabran 2010. nakon kampanje koju je vodio pod geslom transparentnosti. Ovaj primjer pokazuje kako političari koji se zalažu za transparentnost i uvode konkretne i opipljive antikorupcijske mjere mogu računati na podršku javnosti.

Naposljetku, od iznimne važnosti za transparentnost lokalnih jedinica su uključeni i aktivni građani. Transparency International Slovačka redovito organizira antikorupcijske seminare namijenjene umrežavanju najboljih lokalnih aktivista u području suzbijanja korupcije⁴⁰. Treninzi usmjereni na korištenje pravnih mehanizama za praćenje i sprječavanje korupcije pomažu u povećanju lokalnih kapaciteta i osnažuju javni nadzor na najnižim razinama. Kao rezultat ovih seminara, oformljena je jedinstvena platforma za informiranje „Antikor“, kroz koju aktivisti mogu dijeliti iskustva, zatražiti pravnu pomoć i organizirati kampanje. Ove aktivnosti su značajno doprinijele razvoju desetaka lokalnih *watchdog* internetskih stranica i inicijativa za kontrolu upravljanja javnim sredstvima od strane lokalnih jedinica.

³⁸ <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un-dpadm/unpan048624.pdf> [28.2.2013]

³⁹ http://www.transparenttown.eu/?s=key_benefits [28.2.2013]

⁴⁰ <http://www.transparency.sk/en/bojovnici-proti-krize---v-samosprave-2/> [28.2.2013]

6. STUDIJA SLUČAJA: ORGANIZED CRIME AND CORRUPTION REPORTING PROJECT (OCCRP)

TIPOVI AKTIVNOSTI: OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA / UMREŽAVANJE

[Organized Crime and Corruption Reporting Project \(OCCRP - Projekt za izvještavanje o organiziranom kriminalu i korupciji\)](#) je platforma za prekograničnu suradnju istraživačkih novinara i OCD-ova koji razotkrivaju ozbiljne slučajeve organiziranog kriminala i korupcije u Istočnoj Europi i balkanskoj regiji. 2011. godine Projektu je dodijeljena prestižna nagrada Daniel Pearl⁴¹ za provedeno istraživanje o *offshore* poduzećima⁴².

Kako izgledaju istrage OCCRP-a?

Između 20. ožujka i 11. lipnja 2012., OCCRP je objavio 10 istraživačkih priča o Prvoj banci Crne Gore –banci kojom upravlja obitelj bivšeg crnogorskog premijera⁴³. Kroz godine, novinari OCCRP-a su pratili sumnjive financijske transakcije, provjeravali stotine slučajeva sukoba interesa i pratili pružanje povlaštenih usluga sumnjivim klijentima. Kroz svoje su priče detaljno opisali kako su neki crnogorski političari i uprava Prve banke ignorirali preporuke crnogorske središnje banke i donijeli odluke koje možda i nisu u skladu s općim interesom⁴⁴. Istraživači su također rasvijetlili i uključenost banke u financiranje ilegalnih⁴⁵ ili sumnjivih projekata⁴⁷.

Jedan od takvih projekata bila je izgradnja odmarališta Astra-Montenegro. Kao što je otkrila crnogorska antikorupcijska nevladina organizacija i OCCRP-ov istraživački partner MANS (Mreža za afirmaciju nevladinog sektora), ovaj luksuzni kompleks djelomice financiran kreditom Prve banke, izgrađen je bez ishodovanja ikakvih dozvola⁴⁸.

Kako bi postigao najvišu moguću razinu transparentnosti i javnog nadzora, OCCRP je objavljenim pričama priložio potpunu dokumentaciju i tako je učinio dostupnom svima⁴⁹. Zahvaljujući suradnji s BBC-jevim programom *Newsnight*, nalazi o Prvoj banci su privukli međunarodnu pozornost i doprinijeli stvaranju većeg pritiska na crnogorske političare.

41 <http://www.publicintegrity.org/2011/10/17/7133/daniel-pearl-awards-winners-announced> [pristupljeno: 28.2.2012]

42 <https://reportingproject.net/offshore/> [28.2.2012]

43 http://www.reportingproject.net/first_bank/en/first-bank-first-family [28.2.2012]

44 http://www.reportingproject.net/first_bank/en/saving-the-bank-at-any-cost [28.2.2012]

45 http://www.reportingproject.net/first_bank/en/zavala-cape-corruption [28.2.2012]

46 Komunikacija e-mailom s Dejanom Milovcem, zamjenikom izvršnog direktora MANS-a, veljača 2013.

47 http://www.reportingproject.net/first_bank/en/paying-for-madonna-cheating-montenegrins [28.2.2012]

48 Komunikacija e-mailom s Dejanom Milovcem, zamjenikom izvršnog direktora MANS-a, veljača 2013.

49 http://www.reportingproject.net/first_bank/en/about [28.2.2012]

Od svojeg osnutka 2007., OCCRP je pokrenuo nekoliko projekata sličnih istrazi Prve banke, a njegovi novinari su pratili različita društvena okružja u kojima se pojavljuju organizirani kriminal i korupcija, poput *offshore* kompanija i industrije duhana.

Tko stoji iza OCCRP-a?

Nekoliko europskih i azijskih organizacija civilnog društva, medijskih kuća i centara istraživačkog novinarstva su članice OCCRPA. Neke od njih su:

- **Centar za istraživačko novinarstvo (Bosna i Hercegovina)**
- **Projekt Rise (Rumunjska)**
- **Bugarski centar za istraživačko novinarstvo (Bugarska)**
- **Centar za istraživačko novinarstvo (Srbija)**
- **Novaya Gazeta (Rusija)**
- **The Kyiv Post (Ukrajina)**
- **Armenian Investigative Journalists (Armenija)**
- **re:Baltica (Latvija)**
- **Atlatszo.hu (Mađarska)**
- **SCOOP (Makedonija)**
- **MANS (Crna Gora)**
- **Centar za istraživačko novinarstvo (Crna Gora)**
- **Liberali i Studio Monitor (Gruzija)**
- **novinari⁵⁰**

50 <https://reportingproject.net/occrp/index.php/en/about-us/about-us> [28.2.2012]

Antikorupcijski učinak

Primjer Prve banke Crne Gore dokazuje da antikorupcijski učinak istraživačkog novinarstva može biti golem. Dobro istražene priče OCCRP-a su pomogle započeti otvorenu diskusiju o temi koja zbog nedostatka dokumentacije i provjerenih činjenica dotad nije mogla biti u tom obliku i s tim intenzitetom prisutna u crnogorskoj javnosti⁵¹. Objavljivanje informacija od javnog interesa je učinilo odgovorne osobe vidljivima i suočilo ih s pritiskom javnosti i kaznenim progonom⁵².

U slučaju odmarališta Astra-Montenegro, istraga MANS-a je dovela do snažnog pritiska javnosti. Rezultat je bio obustava projekta i prisiljavanje crnogorske vlade da mijenja Zakon o prostornom planiranju. Ovaj negativni primjer je također doprinio klasifikaciji bespravne gradnje kao kaznenog djela⁵³.

OCCRP-ove iscrpne analize su postavile visoke standarde za crnogorske novinare i pomogle povećati kapacitete i znanje OCD-ova uključenih u projekt⁵⁴.

Što je omogućilo uspjeh?

OCCRP pokazuje da, uz dovoljno vremena i kapaciteta, široku mrežu partnera i lokalne eksperte koji detaljno poznaju svoje lokalno okruženje, mogu nastati vrijedna međunarodna istraživanja.

Važnu ulogu igra i znanje o tome kako pristupiti informacijama. OCCRP je, u suradnji s organizacijama Forum for African Investigative Reporters i International Center for Journalists, razvio jedinstvenu bazu podataka nazvanu [Investigative Dashboard](#). Baza pruža pristup poslovnim registrima diljem svijeta i pomaže s troškovima kad su podaci u njima dostupni tek uz plaćanje.

Baza podataka za novinare

Drugi tip baze podataka koji pomaže novinarima u pisanju dobrih novinarskih priča je baza koju je razvila mađarska nevladina organizacija [K-Monitor](#), koja sadrži većinu članaka objavljenih u nacionalnim online medijima u posljednjih 5 godina. Jedinstvena metodologija obilježavanja članka (tzv. *tagiranje*) omogućava korisnicima da filtriraju informacije koje ih zanimaju. Baza služi kao biblioteka i važan izvor informacija za novinare koji istražuju skrivene veze, a dosad je pomogla u stvaranju serije novinarskih priča o sumnjivim državnim oglašavanjima u medijima⁵⁵.

51 Komunikacija e-mailom s Dejanom Milovcem, zamjenikom izvršnog direktora MANS-a, veljača 2013.

52 <https://reportingproject.net/occrp/index.php/en/ccwatch/cc-watch-briefs/1580-montenegro-corruption-charges-against-top-politicians-first-bank-and-central-bank-officials> [28.2.2012]

53 Komunikacija e-mailom s Dejanom Milovcem, zamjenikom izvršnog direktora MANS-a, veljača 2013.

54 Komunikacija e-mailom s Dejanom Milovcem, zamjenikom izvršnog direktora MANS-a, veljača 2013.

55 Komunikacija e-mailom s Sándorom Lédererom, K-Monitor, veljača 2013.